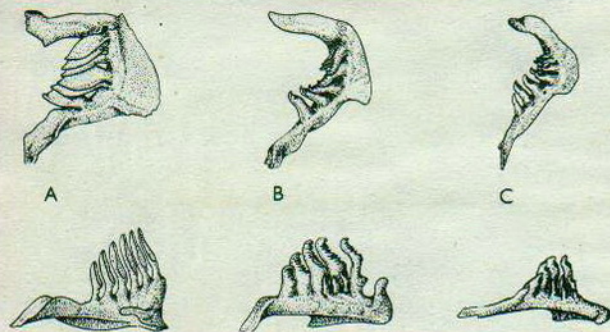
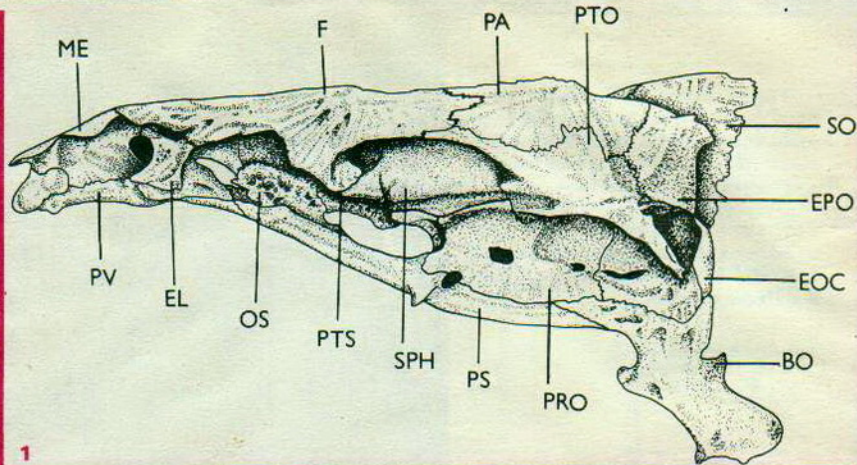
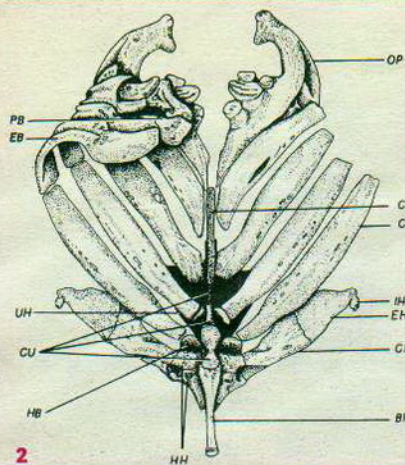
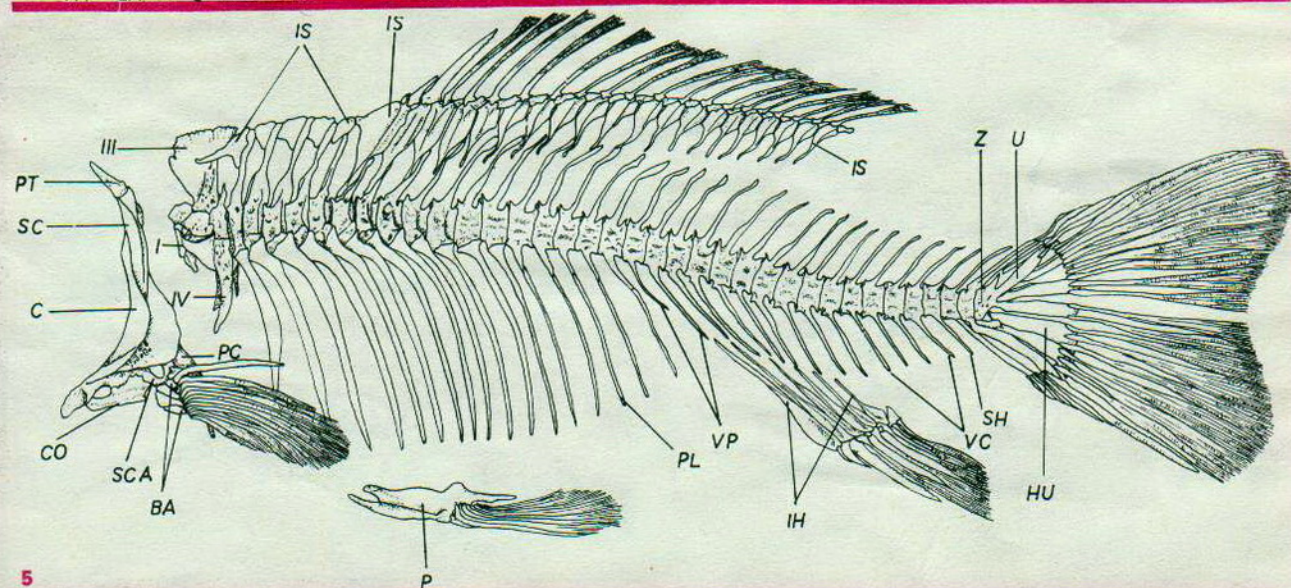
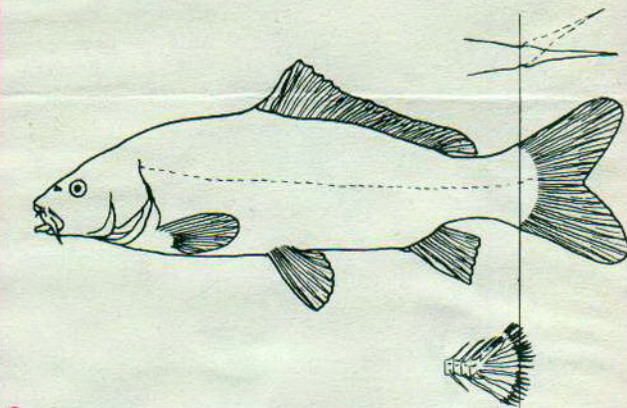
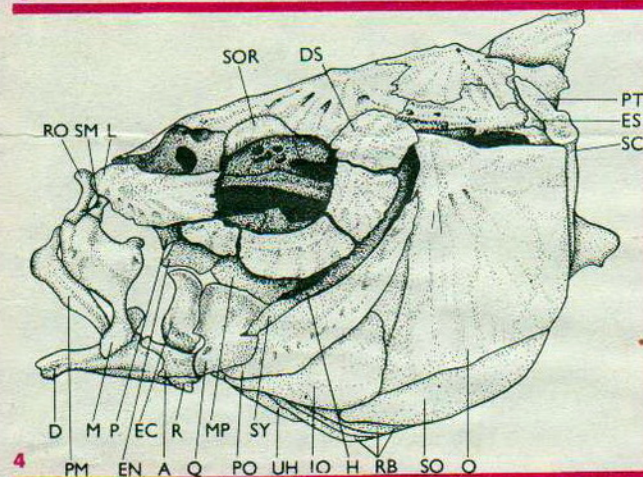

AKO HODNOTIŤ

KAROL HENSEL

Takmer polovica našich druhov rýb, presnejšie povedané 47 %, patrí do čľade kaprovitých. Kaprovité ryby sú nielen na druhy najbohatšou čľadou, ale sú aj našimi najrozšírenejšími a najhojnejšími sa vyskytujúcimi rybami. Asi tretina našich kaprovitých rýb má z rybárskeho hľadiska neatraktívne rozmery, alebo sa vyskytuje vzáčne. Predmetom lovu je 22 druhov, z nich päť počítame medzi hospodársky preferované. Je preto pochopiteľné, že s trofejami kaprovitých rýb sa budeme stretávať veľmi často. Zhotovenie trofeje kaprovitej ryby by nám nemalo robiť veľké ťažkosti. Rozhodne nie je tak náročné ako u lososovitých rýb. Kaprovité ryby majú lebku dobre skostnatenu. Aj ich lebka sa skladá z väčšieho počtu kostí, ktoré sa pri neodbornom zaobchádzaní (napríklad pri prevarení) ľahko navzájom oddelia. Na bizarné tvary takto oddelených kostí je síce zaujímavý pohľad, ale za trofej sa považovať nemôžu.

Okrem mozgovj časti lebky a zubných kostí spodnej čľuste sú u kaprovitých rýb súčasťou trofeje aj spodné pažerákové kosti. Ležia pod zadným okrajom bázy mozgovj časti lebky, na konci žiabrového koša. Sú to vlastne rozšírené kosti žiabrového koša. Na

pažerákových kostiach sú prirastené tzv. pažerákové zuby. Pažerákové kosti a zuby sú u kaprovitých rýb druhovo špecifické. Kosti majú rôzny tvar a šírku, a zuby sú ešte variabilnejšie. Kapor ich má napríklad nízke a ploché, podustva zasa stľapkané, nožovité. Boleň má konce zubov zahnuté, červenica vrúbkované. U mreny stoja pažerákové zuby v troch radoch, u jalca v dvoch, ale napríklad u plotice len v jednom rade. Zdanlivo bezzubé kaprovité ryby teda môžu potravu hrýzť pomocou pažerákových zubov. Pažerákové kosti sú totiž párovité, a sú zubami otočené šikmo dozadu a nahor. Zuby takto stoja presne oproti rozšírenému lôžku základnej záhlavnej kosti mozgovj časti lebky. Toto lôžko je potiahnuté tvrdým rohovitým povlakom a nazýva sa žarnov. O tento žarnov drvia pažerákové zuby potravu.

Pri preparácii pažerákových kostí a zubov musíme byť opatrní. Zuby sú síce prirastené k pažerákovým kostiam, ale nie až tak pevne, aby zniesli nešeterné zaobchádzanie. Nezľaknite sa však, keď zbadáte pri pažerákových kostiach „vylámané“ zuby ešte skôr, ako ste sa kosti dotkli. V bezprostrednej blízkosti prirastých zubov stoja totiž voľné, náhradné zuby. Nám sa ale jedná o zuby prirastené k pažerákovým kostiam.

Kosti kaprovitých rýb sú dostatočne pevné a pri sušení sa nekrútia tak veľmi ako napríklad kosti lososovitých rýb. Preto sú, najmä u kapra, vhodné na montáž celého skeletu.

O správnom spôsobe merania sme hovorili už pri lososovitých rybách. Podobné zásady platia aj pre kaprovité ryby. Podobným spôsobom budeme postupovať aj pri vyváraŤi lebiek a pripave trofeje vôbec. Upozorňujeme ale, že základná záhlavná kosť je u niektorých druhov kaprovitých rýb predĺžená a siaha ďaleko dozadu. Preto nemôžeme hlavu takýchto rýb oddeľovať od trupu tesne za zátylkom. Rez musíme viesť až za polovicou dozadu vystretých prsných plutiev. Ostatne, o správnom vedení rezu sa môžeme presvedčiť pri pohľade do telesnej dutiny vypitvanej ryby. Uvidíme tam jasne spodnú stranu stavcov a aj výbežok základnej záhlavnej kosti.

A nakoniec dobrá rada. Venujme pozornosť nielen hospodársky preferovaným, ale všetkým lovným druhom kaprovitých rýb. Trofej môže byť veľmi cenná a pritom nemusí byť veľká!

Foto: F. Zadunajský

TROFEJE KAPROVITÝCH RÝB

Obr. 1. MOZGOVÁ ČASŤ LEBKY (NEUROKRÁNIUM) KAPRA
(BO — základná záhlavná kosť, EL — bočná čľuchová kosť, EOC — bočná záhlavná kosť, EPO — horná ušná kosť, F — čľelová kosť, ME — stredná čľuchová kosť, OS — očnicovoklinová kosť, PA — temenná kosť, PTO — kridlovoušná kosť, PTS — kridlovoklinová kosť, PS — priklinová kosť, PV — predradličná kosť, PRO — predná ušná kosť, SO — horná záhlavná kosť, SPH — klinovoušná kosť)
Šípka ukazuje na lôžko základnej záhlavnej kosti, zbavenej rohovitého povlaku.

Obr. 2. KOSTRA ŽIABROVÉHO KOŠA KAPRA PRI POHLADE ZHORA.
ČLAVÉ NADŽIABROVÉ KOSTI ODSTRÁNENÉ.
(BH — základná jazyková kosť, C — chrupkovitá tyčinka, CB — bočná žiabrová kosť, CH — bočná jazyková kosť, CU — základná žiabrová kosť, EB — nadžiabrová kosť, EH — nadjazyková kosť, IH — medzijazyková kosť, HB — podžiabrová kosť, HH — podjazyková kosť, OP — pažeráková kosť, PB — hltanová žiabrová kosť, UH — zadná jazyková kosť)

Obr. 3. PAZERÁKOVÉ KOSTI A ZUBY PODUSTVY.
(A), červenice (B) a mreny (C). Hore — pohľad zozadu, dole — pohľad šikmo zhora.

Obr. 4. KOSTRA HLAVY KAPRA (OZNAČENÉ SÚ LEN KOSTI TVÁROVEJ ČASŤI LEBKY).
(A — klbová kosť, D — zubná kosť, DS — piata očnicová kosť, EC — vonkajšia kridlovitá kosť, EN — vnútorná kridlovitá kosť, IO — stredná viečková kosť, H — jazykovočľelustná kosť, L — prvá očnicová kosť, M — hornočľelustná kosť, MP — zadná kridlovitá kosť, O — viečková kosť, P — podnebná kosť, PM — predná hornočľelustná kosť, PO — predná viečková kosť, Q — štvorcová kosť, R — uhlová kosť, RB — lúče žiabrovej blany, RO — rypáková kosť, SM — podčľelustná kosť, SOR — nadočnicová kosť, UH — zadná jazyková kosť)

Obr. 5. KOSTRA TRUPU, CHVOSTA A KONČATÍN KAPRA.
(I — prvý stavec, III — tretí stavec, IV — štvrtý stavec, BA — bazálie, C — kľúčna kosť, CO — krkavčia kosť, HY — podchvostová kosť, IH —, IS — základné kosti nepárnych plutiev, P — panvová kosť, PC — zadná kľúčna kosť, PL — rebrá, PT — zadná spánkova kosť, SC — nadkľúčna kosť, SCA — lopatka, VC — chvostové stavce, U — výbežok posledného stavca, Z — posledný stavec).

Obr. 6. SCHÉMA MERANIA DĹŽKY TELA KAPROVITEJ RYBY.

